

CMMC01 Professor Pedr ap Llwyd FLSW

Senedd Cymru | Welsh Parliament

Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus | Public Accounts and Public Administration Committee

Llawlyfr y Cabinet a Chod y Gweinidogion | The Cabinet manual and the Ministerial code

Ymateb gan: Professor Pedr ap Llwyd FLSW | Evidence from: Arthro Pedr ap Llwyd FLSW

1. Cydnabod pwysigrwydd tryloywder

Mae tryloywder mewn llywodraeth yn hanfodol i sicrhau ymddiriedaeth y cyhoedd. Er bod rhai dogfennau mewnol, fel Llawlyfr Cabinet Llywodraeth Cymru, yn gyfyngedig, mae tryloywder ynghylch prosesau ac egwyddorion sy'n arwain meysydd fel datgeliadau anawdurdodedig yn bwysig. Rhaid sicrhau cydbwysedd rhwng cyfrinachedd ar faterion sensitif y llywodraeth a hawl y cyhoedd i wybod sut mae gweithrediadau'r llywodraeth yn cael eu rheoli.

2. Hygyrchedd Cyfyngedig Canllawiau ar Ollyngiadau

Mae cadarnhad Llywodraeth Cymru nad yw ei Llawlyfr Cabinet yn cynnwys canllawiau penodol ar ddatgeliadau anawdurdodedig a'u bod yn hytrach yn dibynnu ar ganllawiau Swyddfa Gabinet Llywodraeth y DU, sydd hefyd heb eu cyhoeddi, yn codi pryderon ynghylch hygyrchedd. Heb fynediad i'r dogfennau hyn, mae'n anodd i'r cyhoedd ddeall sut mae achosion o'r fath yn cael eu trin. Er ei bod yn ddealladwy y gallai fod angen i rai canllawiau aros yn fewnol i sicrhau gweithrediadau effeithiol, byddai mwy o dryloywder ar yr egwyddorion a'r mesurau diogelu cyffredinol sydd ar waith yn gwella hyder y cyhoedd.

3. Angen polisïau neu fframweithiau cyhoeddedig

Byddai cyhoeddi trosolwg neu fframwaith lefel uchel o leiaf o'r prosesau ar gyfer ymchwilio i ollyngiadau yn fuddiol. Byddai hyn yn rhoi eglurder i'r cyhoedd o ran sut mae'r llywodraeth yn sicrhau atebolrwydd ac yn atal datgeliadau heb eu hawdurdodi heb ddatgelu manylion gweithredol a allai rwystro ymchwiliadau.

4. Cyferbyniad ag arferion Llywodraeth y DU

Er bod Llywodraeth Cymru yn dilyn canllawiau Swyddfa Gabinet Llywodraeth y DU, sydd hefyd heb eu cyhoeddi, mae'n rhaid gofyn i ba raddau y mae'r arfer hwn yn cyd-fynd â thueddiadau ehangach tuag at dryloywder mewn llywodraethu neu'n dargyfeirio oddi wrthynt. Os nad yw Llywodraethau'r DU a Chymru yn rhyddhau'r dogfennau hyn, mae'n codi cwestiwn ynghylch a ellid gwneud mwy ar draws pob lefel o lywodraeth i

symleiddio'r modd y delir â materion sensitif fel gollyngiadau, hyd yn oed os mai dim ond trwy ryddhau dogfennau cryno.

5. Sicrwydd Cyhoeddus ar Fesurau Diogelu Mewnol

Byddwn i'n dadlau, hyd yn oed os na fydd y canllawiau eu hunain yn cael eu cyhoeddi, y gallai'r llywodraeth wneud mwy i sicrhau'r cyhoedd bod mecanweithiau cadarn ar waith i ymdrin â datgeliadau heb awdurdod yn deg ac yn drylwyr. Gallai hyn gynnwys adroddiadau cyfnodol neu grynodedbau o sut y caiff achosion o'r fath eu datrys, cyn belled â bod cyfrinachedd unigol yn cael ei gynnal.

6. Goblygiadau Moesegol

Gall systemau heb eu harchwilio neu andryloyw greu cyfleoedd anfwriadol ar gyfer cymhwyso canllawiau yn anghyson. Byddai cyhoeddi gwybodaeth am brosesau ymchwiliol (hyd yn oed yn gyffredinol) yn arwydd o ymrwymiad i degwch, cysondeb ac atebolrwydd.